

Juli 2018

56/18

Orientering fra formanden.....	3
<i>Referat:</i> IPTP's ordinære generalforsamling	5
Identitet fra et tværfagligt perspektiv.....	7
Certificeringskursus i MCMI III.....	8
<i>Referat:</i> 4. nationale seminar om personlighedsforstyrrelser	9
<i>Referat:</i> Workshop om behandling af samtidig personlighedsforstyrrelser og traumer.....	13
Boganmeldelse	14
Highly recommended	15
Fornyelse af medlemskab/kontingent	19
Kalender	19
Kontaktpersoner/bestyrelse	20

Orientering fra formanden

Foråret bød på et spændende 4. nationale seminar om personlighedsforstyrrelser afholdt i Slagelse med en bred vifte af foredragsholdere, primært forfattere til kapitler i ”Jubilæumsbogen” *Personlighed og personlighedsforstyrrelser* redigeret af Erik Simonsen og Birgit Bork Mathiesen, Reitzels forlag 2017. Seminaret er anmeldt andetsteds i Newsletter af Mie P. Jørgensen. Det 5. nationale seminar om personlighedsforstyrrelser vil blive afholdt i efteråret 2019, igen delvis med udgangspunkt i kapitlerne fra jubilæumsbogen, men også med fokus på nye varme emner indenfor forskning i personlighedsforstyrrelser.

Det var planlagt, at det nye ICD-11 ville blive vedtaget ved WHO’s generalforsamling (World Health Assembly) i Geneve i maj i år, men WHO’s generalsekretær modsatte sig dette. Imidlertid besluttede medlemslandene, at der i juni 2018 måtte udgives en ”*version for implementation*”, som skulle endelig vedtages i maj 2019 med henblik på realisering efter 2½ år i WHO’s medlemslande fra 1. januar 2022. Mellem juni 2018 og maj 2019 vil medlemslandene have mulighed for at give WHO feedback om, hvilke behov der opstår for at implementering kan ske. For Danmark kan der blive udfordringer med at sammenkæde det nuværende kodningssystem med et kommende. Sundhedsdatastyrelsen har mange opgaver i disse år.... Der vil ikke blive foretaget ændringer i indhold. Der vil blive udarbejdet en ”reference guide for ICD-11”, som er betydeligt mere avanceret end den, der blev publiceret med ICD-10 i 1992.

Som det vil være nogle læsere bekendt, har der været en heftig debat mellem bestyrelsen for det videnskabelige selskab ISSPD (herunder den europæiske fraktion, ESSPD) med den faglige ledelse for revisionen (Jeffrey Reid) og ICD-11 Personality Disorder Workgroup (Peter Tyrer og Roger Moulder). Et skarpt indlæg i *Journal of Personality Disorders* (2017;31(5):577-89) forfattet af præsidenter og de regionale vicepræsidenter for ISSPD fremhæver de ni alvorlige mangler eller udfordringer ved ICD-11 forslaget, der alene har en dimensionel tilgang. De foreslår, at man bevarer en ”hybrid” model af klassifikation af personlighedsforstyrrelser og dermed, at man lægger sig tættere op ad sektion III i DSM-5. Imidlertid synes der nu at være indgået et kompromis mellem de centrale kræfter i WHO og det videnskabelige selskab ISSPD. ICD-11 forslaget vil blive fastholdt, men samtidig vil man bevare borderline kategorien som en *qualifier* i ICD-11 i niveau 4 efter vurdering af kriterierne for, om den generelle definition er opfyldt, vurdering af sværhedsgrad er sket samt valg af beskrivende trækdomæner. Det har ej heller omkring tilblivelsen af forslaget for ICD-11 været et kønt forløb, og forløbet er blevet ret så kaotisk tilsvarende forløbet ved revisionen i DSM-IV frem mod DSM-5. Hvis læseren skulle være i tvivl, lad mig

minde om at psykiatrisk klassifikation er en balancegang mellem politik, personlige interesser og videnskab! Følg med på WHO's hjemmeside om, hvad der bliver den endelige udgave af ICD-11.

(<http://www.who.int/classifications/icd/revision/en/>)

Jacob S. Hansen og Bo Bach arrangerede en workshop om samtidig (komorbid) personlighedsforstyrrelse og forekomst af traumer med foredrag af psykologerne Kathlen Priebe, Tyskland og Remco van der Wijngaart, Holland hhv. fra DAT- og skematerapiskolerne. En workshop af overordentlig klinisk relevans, jf. at for borderline patienters vedkommende har 60-70% signifikante barndomstraumer og rejser spørgsmålet om, hvornår disse traumer skal bearbejdes undervejs i terapien. Workshoppen er anmeldt andetsteds i Newsletter.

Nært forestående er et vigtigt tværfagligt seminar om identitet arrangeret af Kraka Bjørnholm med et meget fint panel af foredragsholdere. Instituttet har tidligere haft stor succes med disse tværvideenskabelige seminarer, eksempelvis havde vi for flere år tilbage et seminar om narcissismebegrebet, belyst klinisk, i filosofi og litteratur samt i film. Bestyrelsen håber, at vi med dette seminar igen kan vise, hvor bredt orienteret man må være, når man skal forstå helt centrale begreber i psykopatologi som i dette tilfælde identitet, der som psykopatologisk grundbegreb har fået ny aktualitet med fremkomsten af DSM-5's alternative model.

Der er kommet nye publikationer, som bør nævnes her. SCID-5 er nu oversat til dansk og udgivet af Hogrefe forlag. Kompetencecenteret for diagnostik og behandling af personlighedsforstyrrelser under ledelse af Mickey Kongerslev har lagt væsentligt og grundigt arbejde i at skabe en god oversættelse. Det gamle SCID-II havde mange kritikere, fordi oversættelsen ikke havde præcision nok med særlige ikke mundrette formuleringer (www.regionsjaelland.dk/kpf). Vi håber med nærværende udgave, at såvel spørgeskemaversionen som det strukturerede kliniske interview er blevet skarpere. Vi er meget afhængige af vores sprog, når psykopatologiens nuancer i personlighedsbeskrivelse skal beskrives. Hans Reitzels forlag har fået oversat og udgivet Sigmund Karteruds bog *Personlighed*, som giver en indføring i personlighedens hovedkomponenter, primært med fokus på temperament, tilknytning og mentalisering, og samtidig anlægger han et evolutionært perspektiv. Der er meget god læring at hente i denne bog, skrevet af en af de førende internationale eksperter i mentaliseringsbaseret terapi. En ny lille bog *Kort og godt om personlighedsforstyrrelser* af undertegnede, udgivet af Dansk Psykologisk Forlag, er en let indføring i området personlighedsforstyrrelser. Bogen henvender sig primært til patienter og pårørende, en opdatering af forfatterens tidligere to informationsbøger til PsykiatriFonden om samme.

Endelig vil jeg igen rette opmærksomheden på vores sekretær Bo Bachs glimrende anmeldelser af nye vigtige artikler, se *Highly recommended*.

Til slut er der at ønske alle en god sommer, og jeg glæder mig til at se jer til det kommende identitetsseminar.

Erik Simonsen

Referat: IPTP's ordinære generalforsamling
Fredag 6. april 2018, Psykiatrisygehuset Slagelse

1. Valg af dirigent og referent

Jacob Hansen er dirigent, Bo Bach referent.

2. Godkendelse af dagsorden

Indkaldelse til generalforsamlingen er udsendt rettidigt i henhold til vedtægterne. Dagsorden godkendt.

3. Bestyrelsens beretning om Instituttets virksomhed i det forløbne år, herunder evt. ad hoc udvalgs aktiviteter

Bestyrelsen konstituerede sig i det forløbne år med Erik Simonsen som formand, Birgit Bork Mathiesen som næstformand, Bo Bach som sekretær, og Liselotte Pedersen som redaktør af Newsletter. Der har i 2017 været afholdt bestyrelsesmøder 2. februar, 6. april, 15. juni, 11. september samt 21. november. Ved årsskiftet havde Instituttet omkring 140 medlemmer.

2017 var et relativt stille år, hvad angår arrangementer. Et arrangement om psykoterapi med psykolog, specialist, ph.d. Helge Andreas Hoff havde god søgning. Seminaret var tilrettelagt i samarbejde med Dansk Retspsykologisk Selskab og dermed et eksempel på, hvordan Instituttet med succes kan samarbejde med andre foreninger og selskaber med tilgrænsende interesseområder. Anledningen var samtidig udgivelsen af bogen *Psykopati*, udgivet herhjemme på Reitzels forlag, men desuden udgivet på norsk og svensk.

Årets andet arrangement var et halvdagsseminar med professor Timothy Trull fra University of Missouri, arrangeret af ph.d.-studerende Tine Harpøth i samarbejde med Mickey Kongerslev. Det bliver mere og mere almindeligt at studere

psykopatologiske fænomeners udvikling over tid i relation til terapiforløb, hvor patienterne via smartphones løbende melder tilbage til terapeuterne. Fordelen ved denne form for assessment ("ambulatory assessment") er, at den gennem den løbende indsamling af data i patienternes hverdag minimerer retrospektiv bias, der opstår ved tilbageskuen, som det sker ved det kliniske interview. Institutet vil gerne følge op på dette og have mere fokus på patientrelaterede outcomes, som utvivlsomt kommer mere i fokus i fremtiden med konceptet en patientcentreret medicin.

4. Kassereren fremlægger revideret regnskab til godkendelse

Kassereren beretter, at der er et mindre underskud, hvilket bl.a. skyldes bestyrelsesseminaret samt underskud ved afvikling af seminarer pga. lav deltagerpris. Regnskabet godkendes.

5. Fastlæggelse af arbejdsopgaver for det kommende år

Seminar om DAT og SFT, seminar om identitet samt skriveophold i Umbrien er planlagt til afholdelse i 2018.

6. Behandling af indkomne forslag

Ingen.

7. Fastlæggelse af budget og kontingent

Budgettet godkendes og kontingent på 400 kr. bibeholdes.

For at fremme rekruttering af nye medlemmer vil deltagelse for medlemmer ved fremtidige arrangementer (fra 2019) blive reduceret med 400 kr. svarende til årskontingent.

8. Valg af bestyrelse og suppleanter

Kraka Bjørnholm genopstiller og genvælges – til og med april 2021.

Mathias Skjernov genopstiller og genvælges som suppleant for 2 år.

9. Valg af revisor

Frank Hansen fortsætter som revisor med Ulrik Haahr som suppleant.

10. Valg af medlemmer til faste udvalg

"Young Scholars" udvalg: Mie Poulsen og Tine Harpøth fortsætter endnu 1 år.

11. Eventuelt

Intet til eventuelt.

Identitet fra et tværfagligt perspektiv

Hvem er jeg - hvem er du - hvad har formet os og hvem er vi?

I den seneste version af det amerikanske diagnosesystem DSM 5 - alternativ model for personlighedsforstyrrelse - indgår identitet som et led i den samlede vurdering af personlighedsfunktion.

Identitet er ikke blot betydningsfuldt indenfor personlighedspsykologi / personlighedspsykiatri - men også i en række andre discipliner; humanistiske, sociologiske og kunstneriske.

Vi har inviteret fremtrædende forskere fra forskellige fagområder til at belyse og drøfte begrebet.

Program

08.30 – 09.00	Ankomst – kaffe, croissant
09.00 – 09.05	Velkomst v. <i>Kraka Bjørnholm</i>
09.05 – 10.05	Identitet og identitetsudfordringer i det senmoderne v. <i>Carsten René Jørgensen</i>
10.05 – 10.20	Selv-identitet, personlig identitet, kollektiv identitet: Hvad er forskellen og hvad er sammenhængen? v. <i>Dan Zahavi</i>
11.20 – 12.20	Hvad kan litteraturen fortælle os om identitet? v. <i>Marianne Stidsen</i>
12.20 – 13.15	<i>Frokost</i>
13.15 – 14.15	Kønnet er ikke en identitet v. <i>Lilian Munk Rösing</i>
14.14 – 14.30	<i>Kaffe/kage</i>
14.30 – 15.30	Identitet eller identifikation i psykoanalyse v. <i>Katrine Zeuthen</i>
15.30 – 16.15	Paneldiskussion

Foredragsholdere

Professor i klinisk psykologi Carsten René Jørgensen, Århus Universitet

Professor Dan Zahavi, Center for Subjektivitetsforskning, Københavns Universitet

Lektor Marianne Stidsen, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, Københavns Universitet

Lektor Lilian Munk Rösing, Institut for Kunst og Kulturvidenskab, Københavns Universitet

Lektor Katrine Zeuthen, Institut for Psykologi, Københavns Universitet

Tid: Fredag 26. oktober 2018

Sted: Kosmopol, Fiolstræde 44, København K

Pris: 1.200,00 kr. for medlemmer af IPTP; 1.500,00 kr. for andre.

Kursusledelse: Kraka Bjørnholm

Tilmelding senest 21. september 2018 via tilmeldingsblanket på www.iptp.dk.

Certificeringskursus i MCMI III

Kurset henvender sig kun til kursister, der tidligere har deltaget i introduktionskursus i MCMI III

Opfølgings-/certificeringskurset indeholder en valgfri mulighed for at få testet deltagernes viden om prøven samt sine evner til at lave en fortolkning af profiler.

Mål	At sætte deltagerne i stand til at lave fortolkninger af MCMI-profiler med særlig opmærksomhed på mulige fejlkilder i testen og i undersøgelsessituationen.
Metode	Workshop hvor hver deltager medbringer to profiler inkl. spørgeskema. Disse diskuteres parvist; analyserne fremlægges i plenum. Generelle problemstillinger diskuteres i fællesskab. Profilerne fremsendes til underviseren en uge inden kurset.
Prøve	Dagen afsluttes med en prøve, der tester baggrundsviden om testen. Er resultatet af prøverne (fortolkning af profiler og MC) tilfredsstillende, tilsendes deltagerne efterfølgende et certifikat.
Kursusafgift	3.000 kr. for medlemmer af IPTP, 3.400 kr. for andre
Deltagerantal	max. 8
Tid	Mandag 10. december og tirsdag 11. december 2018, begge dage kl. 9.00-15.30
Sted	Psykiatrisygehuset, bygn. 3, 4. sal, mødelokale 3.25, Fælledvej 6, 4200 Slagelse
Underviser	Professor, forskningschef, overlæge Erik Simonsen

Tilmelding senest 12. november 2018 via tilmeldingsblanket på www.iptp.dk

**Referat: 4. nationale seminar om personlighedsforstyrrelser
6. april 2018, Psykiatrisygehuset i Slagelse**

Den 6. april 2018 blev det 4. nationale seminar om personlighedsforstyrrelser afholdt i Psykiatrisygehuset i Slagelse. Professor Erik Simonsen indledte seminaret med at byde de deltagende velkommen og fortalte kort om Institut for PersonlighedsTeori og Psykopatologis (IPTP) historie samt om bogen om personlighedsforstyrrelser *Personlighed og personlighedsforstyrrelser*, der er udgivet på Hans Reitzels forlag med bidrag fra førende nationale eksperter på personlighedsforstyrrelsesområdet. På et IPTP bestyrelsesmøde blev det besluttet, at på de forekommende nationale seminarer skulle forfattere fra kapitlerne i bogen inviteres. Bogen dannede derfor rammerne for dagens program.

Selve dagen var delt op i tre dele og slides fra alle oplæg kan findes på IPTP's hjemmeside. Den første del omhandlede emnet ”grundlæggende om personlighed”. Her var tre forskere inviteret –hvh. lektor Jesper Dammeyer fra Københavns Universitet, Institut for psykologi, lektor Birgit Bork Mathiesen fra Københavns Universitet, Institut for psykologi samt næstformand i IPTP og medredaktør på bogen og seniorforsker Lene Halling Hastrup, sundhedsøkonom i Psykiatrisk Forskningsenhed i Region Sjælland.

Jesper Dammeyers forelæsning omhandlede personlighedsbegrebet og de hovedmodeller og behandlingsretninger, vi anvender ved personlighedsforstyrrelser. Han satte fokus på personlighedstræk, og hvordan de hænger sammen med personlighedsforstyrrelser ud fra forskellige personlighedspsykologiske positioner (f.eks. den naturvidenskabelige/positivistiske/teknisk rationelle versus den humanvidenskabelige/fænomenologiske/hermeneutiske versus den kritisk samfundsvidenskabelige). Derudover introducerede han femfaktormodellen, og hvordan denne kan anvendes i forhold til personlighedsforstyrrelser og i diagnostiske sammenhænge.

Birgit Bork Mathiesens forelæsning omhandlede hjerne og personlighed. Birgit kom igennem sin forelæsning igennem nogle store emner såsom evolution i forhold til temperament, neurovidenskab og personlighedsforstyrrelser. Neuropsykologien blandt borderline, antisocial, angstelig-undvigende og skizotypal blev præsenteret i forhold til dysfunktionalitet indenfor kognitive domæner. Birgit pointerede, at både psykoterapi og psykofarmaka kan ændre hjernefunktioner (omend på forskellige måder), men at der mangler viden om, hvorvidt kognitiv funktion påvirker, hvilken slags terapi man kan deltage i samt i hvilken grad hjernefunktionen kan forbedres igennem psykoterapi. Hendes vigtigste pointe med forelæsningen var spørgsmålet om, hvordan man bygger bro fra den neurovidenskabelige forskning til den kliniske virkelighed.

Lene Halling Hastrups forelæsning omhandlede den dårlige sociale prognose og samfundsøkonomiske aspekter ved personlighedsforstyrrelse. Generelt er funktionsniveauet for personer med personlighedsforstyrrelser lavere end hos andre psykiatriske patienter, og deres livskvalitet falder i takt med at antallet af personlighedsforstyrrelsestræk stiger. Forbruget af sundhedsydelser er højt og samfundsøkonomisk er det dyrt at have en personlighedsforstyrrelse – både i direkte omkostninger i sundhedssystemet (f.eks. behandling), direkte omkostninger uden for systemet (f.eks. sociale ydelser), men den dyreste post er de indirekte omkostninger (herunder tabt arbejdsevne og for tidlig død). Lene præsenterede resultater fra hendes nylige registerundersøgelse, der er baseret på udtræk for 67.000 patienter, som viser, at patienter med borderline personlighedsforstyrrelse har lavere odds end andre psykiatriske diagnoser for at være i arbejde eller uddannelse efter 9 år og forhøjede odds for at være på førtidspension.

Dagens anden del omhandlede emnet ”med fokus på borderline” og særligt om behandling. Her var følgende forskere og klinikere inviteret til at holde forelæsning: seniorforsker Ole Jakob Storebø fra Psykiatrisk Forskningsenhed i Region Sjælland, psykolog Jakob S. Hansen fra Psykiatrisk Center Glostrup og seniorforsker Mickey Kongerslev fra Psykiatrisk Forskningsenhed Region Sjælland og Psykiatrisk Klinik i Roskilde.

Ole Jakob Storebø indledte anden del med at fortælle om evidens som begreb. Han fortalte, at psykiatriske patienter har krav på den mest effektive behandling uden skader, men at behandlingspakkerne i psykiatrien ikke altid bygger på den bedst mulige evidens. Han argumenterede for, at behandlere bør benytte sig af deres kliniske ekspertise samt ekstern evidens, og at begge dele er vigtige. Derudover bør patienternes præferencer (deres ønsker, personlighed, styrker og svagheder samt sociale omstændigheder) inkluderes i valget af behandling. Ole Jakob præsenterede også hierarkiet over evidens, hvor randomiserede kliniske forsøg og systematiske reviews udgør den bedste evidens, men han forklarede, at kvaliteten af disse kan være svingende. Han anbefalede derfor at anvende et standardiseret assessment tool, såsom Cochranes Risk of Bias tool til at vurdere kvaliteten af randomiserede forsøg. Ole Jakob Storebø er i samarbejde med andre nationale og internationale forskere ved at opdatere Cochrane reviews på farmakologisk og psykoterapeutisk behandling til borderline personlighedsforstyrrelse. Disse vil blive publiceret i 2019.

Jacob Sander Hansen præsenterede Dialektisk Adfærdsterapi (DAT) til behandling af borderline personlighedsforstyrrelser. I DAT forstås borderline personlighedsforstyrrelse ud fra en gennemgående dysregulering (både følelsesmæssigt, interpersonelt, adfærdsmæssigt, selv og kognitivt), og målet med DAT er at

erstatte uhensigtsmæssig adfærd med mere hensigtsmæssig adfærd. Færdighederne tillæres gennem brug af færdighedstræningsgruppe. De individuelle samtaler er vigtige for at øge motivationen hos patienten. Generaliseringen af færdigheder læres gennem brug af telefonkonsultation med den individuelle terapeut (også uden for arbejdstid). Terapeuternes færdigheder styrkes gennem brug af teamkonsultation, der også har den funktion at mindske udbrændthed hos terapeuterne. Slutteligt kan der inkluderes pårørende grupper. Jacob satte i sin forelæsning også fokus på PTSD som komobiditet ved borderline og argumenterede for en integration af borderline- og PTSD-behandling, som man f.eks. ser ved DAT-Prolonged Exposure (efter Melanie Harneds model), der viser god effekt. Derudover argumenterede Jacob for, at omfattende behandling sandsynligvis øger effekt, og at det er vigtigt, at vi fremover får mere fokus på øget funktionsniveau som en del af behandlingseffekten.

Mickey Kongerslev præsenterede mentaliseringsbaseret behandling (MBT) til borderline personlighedsforstyrrelser. MBT har rødder i psykodynamik og tilknytningsteori, og mentalisering hænger sammen med begreber såsom *theory of mind* og social kognition – dvs. den almene evne til at forstå sig selv og andre. Mentalisering har fire dimensioner; 1) selv/anden, 2) kognitiv/affektiv, 3) eksplicit/implicit og 4) ydre/indre. Mickey introducerede også begrebet epistemisk tillid, der er tilliden til at lære fra andre kombineret med sund skepsis. Grundet traumer og neglekt kan personer med borderline personlighedsforstyrrelse udvikle en disorganiseret tilknytning og tendere til at lukke af for tilliden til andre, hvilket kan være med til at forklare deres lave funktionsniveau samt betyde, at de kan være svære at behandle i psykoterapi. I MBT arbejdes der på at fremme evnen til mentalisering, og tanken er, at hvis patienterne træner evnen til mentalisering i terapien, kan dette generaliseres til deres liv udenfor. MBT leveres mest effektivt i et struktureret og koordineret teamformat med komponenterne 1) MBT-I (psykoedukation), 2) MBT-individuel terapi, 3) MBT-gruppeterapi og 4) MBT-pårørende grupper. MBT viser især effekt ved svære personlighedsforstyrrelser. Mickey argumenterede dog for, at mange af de terapiformer, der i dag eksisterer til personlighedsforstyrrelser har mange overlap (de er strukturerede, manualiserede, patienter opmuntres til *agency*, terapeut hjælper med at mentalisere, terapeuter er aktive, responderende og validerende, og der er et team omkring terapeuterne).

Del to blev afrundet med en paneldiskussion, hvor deltagerne havde mulighed for at stille spørgsmål til oplægsholderne.

Del tre omhandlede emnet ”med fokus på det ængstelige spektrum”. Her var overlæge Francisco Alberdi samt seniorforsker Bo Bach, Psykiatrisk Forskningsenhed, Region Sjælland inviteret.

Francisco Alberdi gennemgik angstbegrebets udvikling i psykiatrien. Frem til 1980 blev angst opfattet som en essentiel affekt ved al psykopatologi, men efter DSM-III blev angst reduceret til et syndrom og fra DSM-III til 5 forsvandt ordet angst som begreb fra personlighedsforstyrrelserne og blev erstattet med ængstelighed, bekymring, undvigenhed eller som komorbid lidelse. Francisco gennemgik forskellige typer af angst (angst som frygt, angst som en vedvarende vagtsomhed på en ikke umiddelbar fare og angst som ”anguish”, en sammensat følelse på baggrund af mere personlige, interpersonelle og eksistentielle faktorer) og gennemgik angstens baggrund i psykodynamisk tænkning. Francisco argumenterede for, at de mest relevante typer af angst for borderline patienter er angst for tab af kærlighed, frygt for afvisning eller forkastelse og separationsangst – frygt for at blive forladt og hjælpeløs.

Bo Bach introducerede skema(fokuseret)terapi (SFT). I SFT er grundopfattelsen, at den primære årsag til personlighedsproblemer er uopfyldte følelsesmæssige behov under opvæksten i samspil med en biologisk disposition. Målet for SFT er at hjælpe med at følelsesmæssige behov bliver opfyldt på en sund måde. SFT er transdiagnostisk, og der er udviklet forskellige modeller til de forskellige personlighedstyper, dog har der været et særligt fokus på borderline personlighedsforstyrrelse. I SFT arbejdes der aktivt med såkaldte skema modes, som er adfærd, reaktioner og følelser (her og nu tilstande), som består af aktiverede skemaer og indlærte coping strategier. Målet er at fremme ”sund voksen” mode, som rummer patientens varetagelse af egne behov og at kunne regulere sine følelser på en sund måde. Bo introducerede tillige forskellige terapeutiske redskaber såsom *limited reparenting* og *chair work*.

Del tre blev ligeledes afsluttet med en paneldiskussion, hvor deltagerne fik mulighed for at stille spørgsmål til oplægsholderne.

Alt i alt var det en informativ dag, hvor mange forskellige områder vedrørende personlighedsforstyrrelse blev berørt overfor et aktivt publikum, der deltog med relevante og spændende spørgsmål, kliniske erfaringer og indsigter.

*Mie Poulsgaard Jørgensen,
psykolog, ph.d.-studerende*

Referat: Workshop om behandling af samtidig personlighedsforstyrrelser og traumer – 1. juni 2018, Psykiatrisk Center Glostrup

Fredag den 1. juni havde vi på Psykiatrisk Center Glostrup, Brøndbyøstervej, en workshop om behandling af samtidig personlighedsforstyrrelse og traumer med udgangspunkt i en tilpasset udgave af Dialektisk Adfærdsterapi (DAT) for PTSD v. Kathlen Priebe fra Tyskland samt skematerapi for komplekse traumer ved personlighedsforstyrrelser v. Remco van der Wijngaart fra Holland. Begge undervisere tog afsæt i en case fra litteraturen med en traumatiseret og dissocierende patient med borderline personlighedsforstyrrelse (Granato HF et al., J Clin Psychol, 2015;71(8):805-15).

Priebe gennemgik rationalet for udvikling DBT-PTSD, der bl.a. tager udgangspunkt i, at patienter med borderline og PTSD ofte har problemer med dissociering og bygger på en specifik model for PTSD efter udsættelse for seksuelle overgreb i barndommen. Den ambulante behandling består af 45 individuelle sessioner og har vist god effekt i et randomiseret kontrolleret studie (Treating Psychosocial and Neural Consequences of Childhood Interpersonal Violence in Adults, RELEASE), hvor man sammenlignede med traumespecifik behandling alene (*cognitive processing therapy*). Resultaterne fra studiet er gjort op, men endnu ikke publiceret. I workshoppen fik vi desuden præsenteret videoklip med eksempler på eksponeringsdelen af behandlingsforløbet.

Under oplægget om skematerapi blev diverse teknikker, såsom skift af personlighedsmodus i skematerapi og *prolonged exposure* for traumer først demonstreret og diskuteret for at deltagerne efterfølgende selv trænede disse teknikker to og to superviseret af underviseren.

Efter at hver underviser havde holdt oplæg om hhv. DAT og skematerapi, var der afslutningsvis en diskussion af forskelle og ligheder mellem de to tilgange, hvor vi bl.a. talte om vigtigheden af at tilbyde behandling, der er målrettet begge problemstillinger (personlighedsforstyrrelse og reaktioner på traumer), idet de to problematikker ofte gensidigt vil stå i vejen for en succesfuld behandling (personlighedsforstyrrelsessymptomer som selvskade kan være kontraindikation for traumebehandling og dissociative symptomer kan mindske effekten af behandling for personlighedsforstyrrelse).

Bo Bach, Jacob S. Hansen og Mathias Skjernov

Boganmeldelse

Titel: **Kort og godt om personlighedsforstyrrelser**

Forfatter: Erik Simonsen

ISBN: 978-87-7158-357-1

Forlag: Dansk Psykologisk Forlag

Udgave: 1, sideantal: 119

Bogen ”Kort og godt om personlighedsforstyrrelser” er netop hvad titlen lover. Men den er også mere end det. Bogen i sit paperback format fylder knapt 120 sider, og er således overskuelig at kaste sig over, selv hvis man ikke er den store bogorm. Selv om hovedmålgruppen ifølge bogens omslag er patienter, er den skrevet i et begavet sprog og på et niveau, hvor selv den erfarne kliniker ikke føler sig talt ned til.

Læseren får, som formålet indikerer, med denne bog en klar og præcis gennemgang af, både hvad man diagnostisk og i mere dagligt sprog forstår ved personlighedsforstyrrelse og de specifikke typer, vi inddeler dem i. Bogen går dog flere skridt videre. Trods sit korte format, formår forfatteren både at redegøre for hyppige udfordringer med differentialdiagnostik, komorbiditet og ikke mindst med behandlingen af mennesker med personlighedsforstyrrelse. Som patient kan man således med denne bog også få indblik i, hvilke diagnostiske spilleregler, klinikerne er underlagt, og hvad der ligger til grund for de valg, der træffes omkring behandling. Som pårørende kan man desuden få forståelse for den kompleksitet der følger med det at have en personlighedsforstyrrelse. Endelig kan man som kliniker enten få ny viden om – eller få italesat – nogle af de udfordringer, som man har erfaring med fra sin praksis i arbejdet med denne patientgruppe.

Indledningsvist får læseren fornøjelsen af et anderledes og jordnært indblik i, hvordan tanker og teorier om personligheden og personlighedsforstyrrelser ikke kun er forbeholdt psykologien og psykiatrien. Det er især i denne første del af bogen, at man mærker, at der er tale om en forfatter, som har en stor personlig interesse, engagement og en bred viden om emnet, som går langt udover, hvad man kan læse sig frem til i de diagnostiske manualer. Forfatteren formår at trække på historiske såvel som moderne videnskabelige forståelser. Men han får desuden koblet teorierne med en almenbefolknings forståelse af personligheden. Således forholder han sig ydmygt til, at mange forskellige skoler – ikke bare psykologien og psykiatrien – men også kulturen og historien har valide bud på, hvordan vi kan portrættere og beskrive normaliteten og afvigelsen herfra.

Bogen bærer præg af, at forfatteren både har klinisk praktisk erfaring, men også selv forsker i personlighedsforstyrrelser og behandling af disse. Som læser føler

man sig hele vejen igennem bogen tryk ved, at det er gennemskueligt, hvad der er forskningsmæssigt understøttet, og hvad der endnu blot er hypoteser dannet på baggrund af foreløbig viden og klinisk erfaring. På den måde giver fremstillingen et ærligt billede af både vores viden og vores begrænsninger indenfor feltet.

Som kliniker sætter jeg især pris på, at bogen hæver sig over behovet for at fremføre en specifik teori om årsagssammenhænge og en specifik terapeutisk retning, som den eneste sandhed. Det gør både bogen langt mere anvendelig, og vigtigst af alt fremmer det bogens troværdighed, at viden frem for personlige præferencer og holdninger er det bærende element.

Der er ingen tvivl om, at jeg i mit virke som specialpsykolog i psykiatrien vil komme til at anbefale denne bog både til patienter og pårørende. Men i høj grad også til mine yngre psykologkollegaer og til yngre læger – både dem som overvejer en karriere i psykiatrien, men også dem som skal ud og sidde i almenpraksis. På samme vis kunne jeg se bogen udbredt til andre personalegrupper indenfor eller med kontakt til psykiatrien. Sygeplejersker, SSA'er, socialpædagoger, socialrådgivere mv. efterspørger ofte grundlæggende viden om området, men kan med rette finde det uoverskueligt at kaste sig over de større værker på området. Med denne bog får man et godt og hurtigt læst fundament af viden på et rigtig vigtigt område både i og udenfor psykiatrien.

*Henriette E. Kinnerup,
specialpsykolog i psykiatri*

Highly recommended

I det følgende bringes en kort gennemgang af udvalgte nylige publikationer, der vedrører personlighedsforstyrrelser og/eller behandling heraf. Vi tilstræber at udvælge det nyeste stof med relevans for danske professionelle inden for feltet og med vægt på forskellige forståelsesrammer og områder. Denne gang lægges ud med oversigts-, status- og empiriske artikler, der kritisk berører forståelse og behandling af personlighedsforstyrrelse og spørgsmål om nationale/socialt indsats.

Nye *in progress* Cochrane reviews om behandling af borderline

I de følgende to protokoller er der lagt i ovnen til to vigtige systematiske overblik over, hvilken effekt hhv. psykologisk og farmakologisk behandling har på

borderline personlighedsforstyrrelse. Som noget væsentligt, lægger begge protokoller vægt på at afdække både eventuelle harmfulde og gavnlige effekter af behandlingsmetoderne.

Storebø, O. J., Stoffers-Winterling, J. M., Völlm, B. A., Kongerslev, M. T., Mattivi, J. T., Kielsholm, M. L., ... Simonsen, E. (2018). Psychological therapies for people with borderline personality disorder. *Cochrane Database of Systematic Reviews*. <https://doi.org/10.1002/14651858.CD012955>

Stoffers-Winterling, J. M., Storebø, O. J., Völlm, B. A., Mattivi, J. T., Nielsen, S. S., Kielsholm, M. L., ... Lieb, K. (2018). Pharmacological interventions for people with borderline personality disorder. *Cochrane Database of Systematic Reviews*. <https://doi.org/10.1002/14651858.CD012956>

Det første review fokuserer på randomiserede kontrollerede forsøg (RCT) med psykologisk behandling for borderline, og der er her tale om en opdatering af to tidligere Cochrane Reviews. Udover opdateringen vil dette review have særlig fokus på at adressere de metodologiske begrænsninger, der har gjort sig gældende på tværs af de mange studier. På den måde bliver der kigget på alle eksisterende RCT-studier med nye briller, hvilket har væsentlig betydning for, hvad klinikken reelt kan betragte som solid evidens for den kliniske praksis. Af centrale behandlingsformer vil dette review bl.a. indbefatte Dialektisk Adfærdsterapi, Mentaliserings Baseret Terapi, Skema-Fokuseret Terapi, Overførings Fokuseret Terapi, Kognitiv Analytisk Terapi og den lidt mere ukendte behandlingsform ”The systems training for emotional predictability and problem solving (STEPPS)”.

Det andet review fokuserer på systematisk at identificere, afdække og integrere den aktuelle status inden for farmakologisk behandling af borderline. Der er tale om et helt nyt review, som skal opdatere og erstatte et tidligere Cochrane Review publiceret i 2010. Som noget interessant konkluderede det tidligere review, at der tilsyneladende var gavnlige effekter ved nogle præparater (fx andengenerations antipsykotika, humørstabiliserende medicin og omega-3 fedtsyre), men at den overordnede kvalitet af evidensen ikke var robust nok til nogen pålidelig konklusion. I mellemtiden er dette forskningsfelt ikke gået i stå, hvorfor nye fund kan medvirke til nye konklusioner i dette opdaterede review.

Personlighedspatologi og skizofreni

Simonsen, E., & Newton-Howes, G. (2018). Personality Pathology and Schizophrenia. *Schizophrenia Bulletin*. <https://doi.org/10.1093/schbul/sby053>

I denne helt nye status- og oversigtsartikel gennemgås betydningen af den interaktion, der hyppigt finder sted mellem personlighedspatologi og skizofreni. Artiklen lægger vægt på nylige fremskridt inden for taksonomi og assessment, som kan have relevans for både klinikere og forskere. Overordnet opsummeres det, at især Cluster A (paranoid, skizoid og skizotypisk) sammen med ængstelig-evasiv personlighedsforstyrrelse betragtes som risikofaktorer eller forløbere for udviklingen af skizofreni. Herudover kan nogle egenskaber ved borderline personlighedsforstyrrelse ligne skizofreni. Artiklen fremhæver det væsentlige ved at få opdaget og registreret komorbid personlighedspatologi, da dette kan have særlig betydning for konceptualisering og behandling af patienten. Desværre bliver personlighedspatologi ofte blot regnet som et aspekt af den psykotiske lidelse. Forfatterne foreslår således, at omhyggelig udredning af personlighedspatologi gøres til en naturlig del af skizofreniudredning, og at denne udredning bør iværksættes tidligt og evalueres med mellemrum. Tilsvarende bør behandling også tage højde for personlighedspatologi, og der bør udvikles behandling, der er særligt tilrettelagt for personlighedsforstyrrede patienter med psykose.

Hvad er borderline egentlig?

Zandersen, M., Henriksen, M. G., & Parnas, J. (2018). A Recurrent Question: What Is Borderline? *Journal of Personality Disorders*, 1–29.
https://doi.org/10.1521/pedi_2018_32_348

I denne tankevækkende artikel gennemgås nogle af de kontroversielle problemstillinger, der er gældende for “borderline” som diagnostisk kategori. Samtidig med at borderline udgør en af de mest benyttede psykiatriske diagnoser i både USA og Europa, er der sået tvivl om stort set alle teoretiske aspekter ved borderline-diagnosen, hvilket også indbefatter, hvorvidt “borderline” overhovedet udgør nogen personlighedsforstyrrelse? Med denne interessante artikel sporer forfatterne den udvikling, der ligger til grund for borderlinebegrebet frem til den seneste psykometriske forskning. Forfatterne argumenterer for, at borderline som diagnose er problematisk og kompliceret af fænomenologisk uklare termer så som “identitet” og mangelfuld skelnen fra andre hyppige psykiske lidelser så som skizofreni. Generelt savnes en mere entydig definition på de nosologiske begreber, hvilket tilmed understreges som noget, der gælder for psykiske lidelser i almindelighed.

Borderline, funktionsniveau og arbejdsmarkedstilknnytning i Danmark

Hastrup, L. H., Kongerslev, M. T., & Simonsen, E. (2018). Low Vocational Outcome Among People Diagnosed With Borderline Personality Disorder

During First Admission to Mental Health Services in Denmark: A Nationwide 9-Year Register-Based Study. *Journal of Personality Disorders*, 1–15. https://doi.org/10.1521/pedi_2018_32_344

I dette omfattende registerstudie undersøges arbejdsmarkedstilknnytning blandt 67.075 danske individer med borderlinediagnose – sammenholdt med individer der har andre psykiske lidelser. Forfatterne finder, at individer med borderline er i betydelig risiko for ikke at være i arbejde eller under uddannelse efter 9 år. Resultaterne viser også, at individer med borderline har et mere nedsat funktionsniveau end individer med øvrige personlighedsforstyrrelser, og de har ringere tilknytning til arbejdsmarkedet end de fleste andre psykiske lidelser, undtaget skizofreni, skizotypi, øvrige psykotiske lidelser og misbrug. Forfatterne peger på vigtigheden af at etablere behandlingsprogrammer, der adresserer disse socialpsykiatriske aspekter ved borderline.

Ny håndbog om personlighedsforstyrrelse med spændende danske bidrag

Livesley, W. J., & Larstone, R. (2018). *Handbook of Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment* (2nd ed.). Guilford Press.

I denne nyligt udkomne anden udgave af *Handbook of Personality Disorders* er 80% af bogens indhold revideret og opdateret med det nyeste og mest aktuelle stof inden for personlighedsforstyrrelser. Overordnet inkorporerer bogen mere end 15 års central forskning og udvikling, hvilket afdækkes på tværs af 21 kapitler. De fremherskende DSM-5 kriterier for personlighedsforstyrrelser undersøges kritisk, og der rettes fokus på nye dimensionelle modeller såvel som longitudinal forskning og børn/unge med personlighedsforstyrrelse. Hvad angår behandling, er der opdateret fokus på navnlig mentaliseringsbaseret terapi og skema-fokuseret terapi. Som noget særlig interessant ved denne udgave af bogen er der et spændende kapitel om identitet og personlighedsforstyrrelse skrevet af professor Carsten René Jørgensen, samt et stærkt kapitel om neuropsykologiske perspektiver skrevet af Marianne Skovgaard Thomsen, Anthony C. Ruocco, Birgit Bork Mathiesen og Erik Simonsen.

Bo Bach

Fornyelse af medlemskab/kontingent

Vedlagt dette Newsletter er *reminder* til de medlemmer, der endnu ikke har betalt kontingent for 2018. – Kontakt mig på iptp.dk@gmail.com, hvis du mener at have betalt.

Som medlem får du tilsendt Newsletter og har mulighed for at deltage i flere af Institutets arrangementer til nedsat pris.

Årskontingentet er fortsat 400,00 kr. Beløbet overføres til Danske Bank, **reg.nr. 1551 kontonr. 0004639677** med tydelig angivelse af navn og evt. medlemsnummer (se indlagte brev).

Dorit Mortensen

Kalender

5th International Congress on Borderline Personality Disorder and Allied Disorders, 27.-29. September 2018, Barcelona, Spain: www.borderline-congress.org

XVIth 2019 ISSPD Congress "Personality Pathology: Linking Into New Horizons", 15.-18. oktober 2019, Vancouver, Canada: <http://isspd.com/events/event>

Kontaktpersoner/bestyrelse

Professor, forskningschef, overlæge, ph.d., dr.h.c., Erik Simonsen
(formand for bestyrelsen)

Psykiatrisk Forskningsenhed, Fælledvej 6, 4200 Slagelse
es@regionsjaelland.dk

Lektor, cand.psych., ph.d. Birgit Bork Mathiesen (næstformand)
Institut for Psykologi, Øster Farimagsgade 2A, 1353 København K
Birgit.Bork.Mathiesen@psy.ku.dk

Afdelingsleder, psykolog, ph.d. Liselotte Pedersen (ansv. Newsletter)
Dialog mod Vold, Struenseegade 9, 4. sal, 2200 København N
liselotte.pedersen@dialogmodvold.dk

Afdelingslæge Kraka Bjørnholm
Psykiatrien Øst, Psykiatrisk Klinik, Havnevej 5, 4000 Roskilde
kibj@regionsjaelland.dk

Seniorforsker, cand.psych., ph.d. Bo Bach (sekretær)
Psykiatrisk Forskningshed og Psykiatrien Vest, Fælledvej 6, 4200 Slagelse
bbph@regionsjaelland.dk

Psykolog Jacob Sander Hansen
Psykiatrisk Center Glostrup, Brøndbyøstervej 160, 2605 Brøndby
Jacob.Sander.Hansen@regionh.dk

Overlæge Mathias Skjernov
Afdeling for Specialfunktioner, Glæisersvej 50, 4600 Køge
matsk@regionsjaelland.dk

Afdelingslæge, ph.d.-studerende Maria Willer Meisner
Psykiatrisk Forskningsenhed, Fælledvej 6, 4200 Slagelse
mwme@regionsjaelland.dk

Sekretær Dorit Mortensen (kasserer)
Psykiatrisk Forskningsenhed, Fælledvej 6, 4200 Slagelse
dmo@regionsjaelland.dk; iptp.dk@gmail.com, tlf. 2628 2916